

UNITAT DIDÀCTICA MULTIMÈDIA

Escola

Picades d'estiu i mossegades de tot l'any

Objectius:

- Identificar diferents tipus de lesions
- Conèixer els animals que ens poden picar
- Evitar, quan sigui possible, els insectes que ens piquen
- Saber actuar amb rapidesa davant de qualsevol incident
- Aplicar el tractament adequat a cada lesió

Continguts:

- Lesions i mossegades d'animals
- Insectes, animals terrestres i aquàtics que piquen
- Principals normes d'actuació i tractament

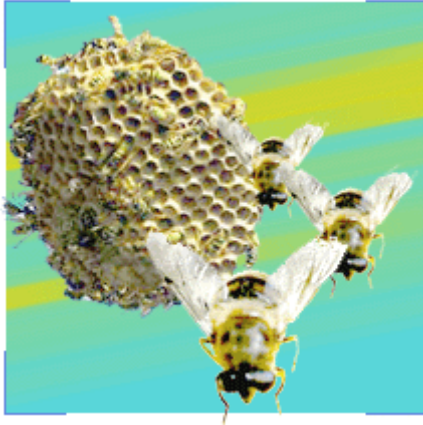
Activitats:

- Gimcana: Què en saps de les picades?

Procediments:

- Observació directa
- Reconeixement i descripció
- Vocabulari científic
- Informació

Picades d'estiu i mossegades de tot l'any

Moure's i passar força estona a l'aire lliure és un bon costum. El contacte amb la natura, la flora i la fauna és fantàstic, però com tot a la vida pot tenir petits inconvenients. Quins?

Les picades d'animalons, les mossegades i, per què no, les al·lèrgies.

La nostra situació geogràfica i el clima faciliten que ens moguem en ambients oberts (més a l'estiu i la primavera) on és fàcil tenir petites ferides produïdes per animals petits, principalment insectes o aràcnids.

La seva picada acostuma a produir trastorns diversos.

Lesions

Les lesions poden ser de diferents tipus:

- Infeccions.
- Efectes directes del verí: mossegades de gos o serp.
- Efectes indirectes: reaccions d'hipersensibilitat.

Animals sospitosos

Segur que a classe de Naturals ja has comprovat que, d'insectes, n'hi ha de moltes menes, i estan tots classificats en famílies. El mateix passa amb la resta d'animals, que, sincerament, tenen unes vides prou apassionants. Molts han de picar o mossegar, per continuar vivint.

- Insectes: hematòfags, himenòpters.
- Animals terrestres: artròpodes.
- Animals aquàtics: marins i d'aigua dolça.

Insectes

Hematòfags

Mosques, mosquits i tàvecs: Preferentment ataquen les zones descobertes del cos. Com el seu nom indica, succionen la sang, injectant a la vegada a la "víctima" una

secreció de saliva que és la que provoca la picor.

! *Prevenció*

Aplicar prèviament repel·lents o insecticides, on hi hagi molts d'aquests insectes.

+ *Tractament*

- Aplicar loció de calamina o una pomada d'hidrocortisona.
- Procurar que ho faci una persona gran, i si no, anar amb molt de compte.

Himenòpters

Abelles, vespes, borinots i formigues: No són freqüents les complicacions, però de vegades poden presentar-se reaccions individuals d'hipersensibilitat i anafilaxi.

La picadura d'abella generalment produeix una reacció local, dolor i inflamació.

+ *Actuació i tractament*

- Treure el fibló sense fer servir pinces per evitar que s'escampi el verí.
- Rentar amb aigua l'àrea afectada.
- Desinfectar amb un antisèptic.
- Aplicar gel o compreses fredes.
- Si el dolor no remet, es pot prendre un analgèsic i un antihistamínic per alleugerir la picor.
- Les formigues mosseguen, no piquen. El seu verí és àcid fòrmic, que es pot combatre amb solucions d'amoniac.
- Procurar que ho faci una persona gran, i si no, anar amb molt de compte.

Els himenòpters piquen amb més facilitat les persones que es mouen constantment, les que es perfumen i les que es vesteixen amb colors vius.

Animals terrestres

Artròpodes

Escorpí de terra: L'escorpí injecta verí amb un fibló que té a la punta de la cua.

Actuació i tractament

- Treure el fibló sense fer servir pinces per evitar que s'escampi el verí.
- Rentar amb aigua l'àrea afectada.
- Desinfectar amb un antisèptic.
- Aplicar gel o compreses fredes.
- Si el dolor no remet, es pot prendre un analgèsic i un antihistamínic per alleugerir la picor.

L'escorpí no ataca deliberadament. Sol fer-ho si se'l toca.

Aranyes: La seva picada pot produir dolor, eritema o equimosi.

Tractament

- Desinfectar la ferida.
- Aplicar una pomada antipruriginosa.

Paparra o llagasta: Les paparres es fixen a la pell per xuclar la sang. Si et pica una paparra cal anar amb compte perquè pot procurar nombroses malalties. Abunden als boscos, a les plantes grasses i a les pastures altes. El risc de picada augmenta a la primavera i l'estiu.

Prevenció

- Prèviament, es pot prevenir la picada amb repel·lent.

Tractament

- Si ja ha picat, cal humitejar la pell amb alcohol o benzina per facilitar que la paparra es desenganxi de la pell. Si s'ha d'extreure, cal fer-ho en direcció cap amunt i perpendicularment a la pell.
- Rentar amb aigua i sabó.
- Desinfectar amb alcohol.
- Si no desapareixen les molèsties, cal demanar consell mèdic.

Animals aquàtics

Marins

Meduses: A les nostres platges no n'hi acostumen a haver, però si es troba una i es toca pot produir una intensa picor i dermatitis.

Actuació i tractament

- Rentar la ferida amb aigua salada sense tocar l'àrea afectada.
- Eliminar qualsevol tentacle que hagi quedat enganxat amb una tovallola humida. No es pot tocar per retirar-lo si cal fer una barreja de bicarbonat sòdic i fang o amb vinagre.
- Si fa mal, es pot prendre analgèsic.
-

Eriçons: Els eriçons poden punxar, més que picar. Les pues són calcàries i s'han de treure de seguida.

Tractament

- Treure de seguida les pues.
- Rentar la zona i aplicar un antisèptic.
- Si les pues, de naturalesa calcària, queden incrustades, es pot provar d'estovar-les amb vinagre perquè es dissolguin.

Escorpins de mar: Estan mig enterrats sota la sorra, claven les pues de l'aleta dorsal als peus dels banyistes i fan molt mal.

Tractament

- Treure les pues amb unes pinces.
- Rentar-ho amb aigua salada.
- El verí d'aquest escorpí és termolàbil, per això cal submergir de seguida el peu, o la part afectada, en aigua calenta.
- Si fa mal es pot prendre un analgèsic.

D'aigua dolça

Sangoneres: En el nostre hàbitat, no és freqüent que piquin persones que es banyen als rius i als llacs, però pot passar en un entorn tropical.

Tractament

- Retirar fregant la zona amb sal.
- Rentar la ferida amb aigua i sabó, exprimint-la per extraure l'anticoagulant que injecta i poder-lo xuclar més fàcilment.
- Escopir.
- Aplicar un antisèptic.

Mossegades

A part de la ferida en si, cal tenir en compte que a la boca dels animals que ens poden mossegar hi ha molts gèrmens, per això cal tractar tota la zona afectada per evitar possibles infeccions.

Gossos: Quan un gos mossega una persona, és obligatori comunicar-ho a l'òrgan administratiu competent en Sanitat i Consum (Ministeri, Conselleria, etc.).

Els nenes i nenes petits són els principals afectats. Ja sigui perquè hi juguen molt, ja sigui perquè, de vegades, els poden molestar, i els gossos responen a una agressió, sovint, amb una mossegada.

Actuació i tractament

- Primer cal saber si el gos està vacunat de tot l'obligatori.
- Observar i vigilar la conducta del gos.
- Si la ferida és superficial s'ha de rentar amb aigua i sabó.
- Desinfectar-la.
- Adreçar-se al metge perquè faci la immunització antisèptica.
- Si la ferida ha fet esquinçament de la pell, cal acudir ràpidament al metge, mantenint-la sense tapar i amb la informació anteriorment citada.

Serps: Abans de fer res cal saber si hi ha hagut enverinament, perquè una serp verinosa pot mossegar, i no injectar el verí.

A la Península Ibèrica i a Catalunya hi ha diferents serps verinoses.

L'escurçó abunda a llocs secs i rocosos, generalment pròxims a l'aigua.

Generalment la mossegada presenta dos forats separats per 6 o 8 mm. També es pot trobar un sol forat.

Al cap de 10 o 15 minuts apareix un edema amb més o menys dolor, i passades unes hores, la víctima pot tenir sudoració, hipotensió, vòmits, dispnea, cefalees, etc. Tot plegat, i la seva evolució, en determina la gravetat.

Actuació i tractament

- Rentar amb aigua i sabó.
- Desinfectar.
- Demanar consell per a la immunització antitetànica.
- En cas d'infecció, el metge recomanarà prendre antibiòtic.

Què no s'ha de fer mai:

- Incisions a la ferida (no remenar-la, ni tocar-la gaire).
- Tractar de succionar el verí.
- Aplicar res a la ferida que no sigui desinfectant.
- Col·locar un torniquet.
- Aplicar gel, perquè encara que alleugereix el dolor pot fer malbé el teixit.

A tenir en compte

- S'ha de donar especial importància a les picades o mossegades si la víctima és un nen.
- Igualment les picades a la boca o laringe han de ser tractades molt ràpidament.
- El rentat i la desinfecció són el primer pas per a una bona recuperació i per evitar conseqüències.
- Saber si la víctima és al·lèrgica als insectes o a algun medicament.

Anecdotalari

A les parets de la tomba del faraó **Menes**, que daten del 2821 aC, els jeroglífics recorden que va morir per una picada d'abella. Ningú no sap com perviu aquesta al·lèrgia a les abelles, però les xifres de persones mortes als Estats Units cada any registren entre 50 i 100 per picades d'insectes himenòpters.

Aquestes xifres demostren que l'al·lèrgia no remet.

Encara que no ho sembli, les picades poden ser molt poètiques. Com a mínim, així ho va veure l'escriptor Pere Quart.

Resum

Animal	Lesió	Actuació i tractament
Mosques, mosquits i tàvecs	Preferentment ataquen les zones descobertes del cos. Com el seu nom indica, succionen la sang, injectant a la vegada a la "víctima" una secreció de saliva que és la que provoca la picor.	<ul style="list-style-type: none"> De manera preventiva es recomana l'ús de camises i pantalons de màniga llarga a partir de la posta de sol i aplicar repel·lents o insecticides, en els indrets on hi hagi molts d'aquests insectes. Aplicar loció de calamina o una pomada d'hidrocortisona.
Abelles, vespes, borinots i formigues	<p>No són freqüents les complicacions, però de vegades poden presentar-se reaccions individuals d'hipersensibilitat i anafilaxi.</p> <p>La picadura d'abella generalment produeix una reacció local, dolor i inflamació.</p>	<ul style="list-style-type: none"> En el cas de les abelles, treure el fibló sense fer servir pinces per evitar que s'escampi el verí. Rentar amb aigua l'àrea afectada. Desinfectar amb un antisèptic. Aplicar gel o compreses fredes. Si el dolor no remet, es pot prendre un analgèsic i un antihistamínic per alleugerir la picor. Les formigues mosseguen, no piquen. El seu verí és àcid fòrmic, que es pot combatre amb solucions d'amoníac.
Serps	<p>Mossegades de serps: abans de fer res cal saber si hi ha hagut enverinament, perquè una serp verinosa pot mossegar, i no injectar el verí.</p> <p>A la Península Ibèrica hi ha diferents serps verinoses.</p> <p>L'escurçó abunda a llocs secs i rocosos, generalment pròxims a l'aigua.</p> <p>Generalment la mossegada presenta dos forats separats per 6 o 8 mm. També es pot trobar un sol forat. Al cap de 10 o 15 minuts apareix un edema amb més o menys dolor, i passades unes hores, la víctima pot tenir sudoració, hipotensió, vòmits, dispnea, cefalees, etc. Tot plegat, i la seva evolució, en determina la gravetat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rentar amb aigua i sabó. Desinfectar. Demandar consell per a la immunització antitetànica. Cal acudir al metge. <p>NO FER MAI</p> <ul style="list-style-type: none"> Incions a la ferida. Succionar el verí. Aplicar res a la ferida que no sigui desinfectant. Col·locar un torniquet. Aplicar gel, perquè encara que alleugereix el dolor pot fer malbé el teixit.

Escorpí de terra	L'escorpí injecta verí amb un fibló que té a la punta de la cua.	<ul style="list-style-type: none"> • Treure el fibló sense fer servir pinces per evitar que s'escampi el verí. • Rentar amb aigua l'àrea afectada. • Desinfectar amb un antisèptic. • Aplicar gel o compreses fredes. • Si el dolor no remet, es pot prendre un analgèsic i un antihistamínic per alleugerir la picor.
Aranyes	La seva picada pot produir dolor, eritema o equimosi.	<ul style="list-style-type: none"> • Desinfectar la ferida. • Aplicar una pomada antipruriginosa.
Paparres	Les paparres o llagostes es fixen a la pell per xuclar la sang. Si et pica una paparra cal anar amb compte perquè pot produir nombroses malalties. Abunden als boscos, plantes grans i pastures altes. El risc de picada augmenta a la primavera i l'estiu.	<ul style="list-style-type: none"> • Prèviament, es pot prevenir la picada utilitzant camises i pantalons de màniga llarga. • Si ja ha picat, cal humitejar la pell amb alcohol o benzina per facilitar que la paparra es desenganxi de la pell. Si s'ha d'extreure, cal fer-ho en direcció cap amunt i perpendicularment a la pell. • Rentar amb aigua i sabó. • Desinfectar amb alcohol. • Si no desapareixen les molèsties, cal demanar consell mèdic.
Meduses	A les nostres platges no n'hi acostumen a haver, però si es toquen poden produir una intensa picor i dermatitis.	<ul style="list-style-type: none"> • Rentar la ferida amb aigua salada sense tocar l'àrea afectada. • Eliminar qualsevol tentacle que hagi quedat enganxat amb una tovallola humida. No es pot tocar per retirar-lo si cal fer una barreja de bicarbonat sòdic i fang o amb vinagre. • Si fa mal, es pot prendre un analgèsic.
Eriçons	Els eriçons poden punxar, més que picar. Les pues són calcàries i s'han de treure de seguida.	<ul style="list-style-type: none"> • Treure de seguida les pues. • Rentar la zona i aplicar un antisèptic. • Si les pues, de naturalesa calcària, queden incrustades, es pot provar d'estovar-les amb vinagre perquè es dissolguin.
Escorpins de mar	Estan mig enterrats sota la sorra, claven les pues de l'aleta dorsal als peus dels banyistes i fan molt mal.	<ul style="list-style-type: none"> • Treure les pues amb unes pinces. • Rentar-ho amb aigua salada. • El verí d'aquest escorpí és termolàbil, per això cal submergir de seguida el peu, o la part afectada, en aigua calenta. • Si fa mal es pot prendre un analgèsic.
Gossos	Mossegades de gos: a la boca dels animals que ens poden mossegar hi ha molts gèrmens, per això cal tractar tota la zona afectada per evitar possibles infeccions.	<ul style="list-style-type: none"> • Primer cal saber si el gos està vacunat de tot l'obligatori. • Observar i vigilar la conducta del gos. • Si la ferida és superficial s'ha de rentar amb aigua i sabó. • Desinfectar-la. • Adreçar-se al metge perquè faci la immunització antisèptica. • Si la ferida ha fet esquinçament de la pell, cal acudir ràpidament al metge, mantenint-la sense tapar i amb la informació anteriorment citada.

Gimcana

1. Les picades d'animalons ens acostumen a donar malestar. Per preveure-ho, què et sembla que hauries de fer?

1. Arrebossar-te de crema hidratant.
2. Posar-te repel·lents o fer servir insecticides abans d'estar-hi en contacte.
3. Vestir-te sempre amb màniga llarga.

2. És l'estiu, l'hora de la fresca i t'acaba de picar un mosquit. Què és el primer que faries?

1. Aplicar una loció o pomada per a les picades amb l'ajut d'una persona adulta.
2. Posar-t'hi aigua de la piscina.
3. Fregar la ferida amb 'carinyo'.

3. Demà vas d'excursió amb l'escola al costat d'un riu on ja t'avisen que hi ha força mosquits. En sortir de casa et poses:

1. Colònia de la que et va regalar la iaia per tenir bona presència.
2. Gens de colònia i un jersei de color discret.
3. Un mocador vermell al coll perquè els espanta.

4. Els escorpins són uns animalons que quan piquen, PIQUEN. T'injecten el verí amb el seu fibló i... uff, quin mal! Què et sembla que s'ha de fer en el cas de ser una víctima?

1. Fer-te una 'frega'.
2. Xuclar la miqueta de sang que et surt per no embrutar-te.
3. Treure el fibló sense pinces perquè no s'escampi el verí, rentar amb aigua i desinfectar-ho amb un antisèptic.

5. És l'estiu i has sortit amb bicicleta amb els amics. En un moment en què us heu aturat trobeu al mig del camí un escorpi de terra. Què heu de fer perquè no us ataquí?

1. No tocar-lo sota cap pretext.
2. Acaronar-lo amb compte que no fa res.
3. Trepitjar-lo i matar-lo.

6. Acabes d'entrar en una casa que fa molt temps que està tancada. S'hi han fet teranyines. Cau una aranya del sostre, se't posa a dins la samarreta i... t'ha picat!!

1. Cal desinfectar la ferida i aplicar-hi una pomada perquè no piqui.
2. No passa res, les aranyes no piquen.
3. Et poses a cridar i així la picor et passa.

7. “ És més pesat/ada que una paparra”. No ho has sentit mai? Les paparres són uns animalons que quan es fixen a la pell no hi ha qui els desenganxi. Com ho faries per aconseguir-ho?

1. Tenir clar on és la paparra i demanar-li si li plau que marxi.
2. Humitejar la pell amb alcohol o benzina, en direcció cap amunt i perpendicularment a la pell.
3. Posar-hi saliva perquè rellisqui.

8. Ets a la platja i decideixes banyar-te. Al moment de posar-te a l'aigua notes una cosa llefiscosa als peus, mires i... has trepitjat una medusa!! Què és el primer que faries?

1. Rentar la ferida amb aigua salada i eliminar qualsevol tentacle de la medusa que t'hagi quedat enganxat, amb una tovallola humida.
2. Agafar unes pinces per treure la part que se t'ha enganxat a la cama.
3. No

9. Et vénen de gust uns quants eriçons per fer l'aperitiu. T'apropes a les roques per caçar-ne alguns i amb molt mala sort se't clava una punxa al peu dret. Què fas?

1. Continues caçant garoines com si res no hagués passat.
2. Et treus la punxa com pots i t'ho rentes amb aigua de mar.
3. Tires vinagre a la zona afectada per estovar la punxa, la treus i ho desinfectes amb un antisèptic.

10. Els escorpins de mar són uns animalons mig enterrats a la sorra de la platja. Sovint claven les seves punxes als peus dels banyistes. Si et passés a tu, què faries?

1. Posaries aigua dolça a la galleda de jugar i hi posaries el peu perquè se't desinfectés.
2. Dir-li quatre coses ben dites a l'escorpí.
3. Et trauries les punxes amb unes pinces, t'ho rentaries amb aigua salada i posaries el peu en aigua calenta.

11. Estàs jugant al parc i t'adones que un gos acaba de mossegar un nen. Què és el primer que faries?

1. Rentar la ferida amb aigua i sabó, desinfectar-la i portar el nen al metge.
2. Renyar el gos i abraçar el nen.
3. Rentar la ferida a la font del parc, i llestos!

12. Estàs fent la migdiada a sota un arbre i de cop i volta t'adones que tens companyia. Crash!! Una serp t'acaba de mossegar. Què fas?

1. T'apliques gel a la ferida per alleugerir el dolor.
2. Rentes la ferida amb aigua i sabó, la desinfectes i vas al metge.
3. Et fas un torniquet.

13. En cas de picada o mossegada, és important saber si la víctima és al·lèrgica als insectes o a algun medicament?

1. Sí, és importantíssim per continuar amb el procés correcte.
2. No, tampoc cal ser tafaer.
3. Estaria bé saber-ho però no és important.

Solucions gimcana: 1.2/2.1/3.2/4.3/5.1/6.1/7.2/8.1/9.3/10.3/11.1/12.2/13.1

